

Epoxal roman

(Əvvəli ötan saylarımızda)

Təsəvvür edin ki, Trias, Yura və Tabəşir dövrlərinin üç yüz milyon illəri ərzində Yer üzünü bürüyən nəhəng Mezozavr, Brontozavr, Elasmozavr, Tilozavr, Steqozavr, Triptezavr, Stirakozavr, Prototsezavr, Braxiozavr, Tirannozavr, Qorqozavr, Diplodok və nəhayət yalnız otla qidalanan nəhəng və adi namının rəmzinə çevrilən Dinozavrlar dünyada görünə qədər uzun bir dövrən sürmüş, nəsiləri bir-birlərini əvəz etmişdir. Onların bağirtilərindən keçilməz ibtidai meşələrin nəhəng ağacları və bu ağaclarda və onların ətrafında yaşayan kiçik canlılar, həşəratlar və məməlilər nə qədər lərzəyə gəlmişdilər. Bugün Yer kürəsinə ağalıq edən insanların davranışına, yaşayışına, qarşılıqlı münasibətlərinə baxanda insan üçün dünyada nə qədər ani və ötrivaxt ayrıldığına təəccüb etməyə bilmərsən. Dünyadakı fəsadlar, dəhşətli silahlar və onların gözələnən təbiiqləri, insan əməlləri nəticəsində kəskin iqlim dəyişmələri, yayın hədsiz istisi, qışın soyuğu, vaxtların bəşəriyyəti yüngül də olsa sarsıdan kütləvi xəstəliklər, içməli suların qitliyi və get-gədə tükənməsi, olan qalan suları da ABS, Rusiya və Çin kimi nəhəng dövlətlərin həmin sularını çirkəndirməsi və içmək üçün yarı rərsəz etməsi, insanın bir canlı kimi

HÜCEYRƏ

(Hadisələr və düşüncələr)

İNSAN BİR MÖCÜZƏDİR!

İnsan bədənində 100 trilyon hüceyrə var

Bu hüceyrələrdən 50 milyona hər saniyə yenilənir

Hər bir hüceyrədə isə 15 milyard atom var

Ürək, qanı 10 metr yüksəkliyə fəvvarə kimi vuracaq qədər güclüdür

Ürək 1 dəqiqədə bədəninizdəki bütün qanı dövr edir

Gən 1 gündə bədəninizdə 96540 km yol gedir

Ünvanilikdə ağ qan hüceyrəsi (leykosit) 25-100 milyarddır

Ünvanilikdə qırmızı qan hüceyrəsi (eritrosit) 25 trilyondur

Bəyinizdə 100 milyard sınır hüceyrəsi var və bu hüceyrələrin gündəndəyi signalı saatda 274 km sürətlə yayılır

İnsan bir gündə 23040 dəfə nəfəs alır

Bir say çəmənkən çənəmiz 100 kq qədər təzyiç təthiq edir

Bir ömür boyunca bədəninizdə 20 kq dəri yenilənir

Bağirsaqlarımızın uzunluğu ortalama 4 metrdir

Dərindəki sınırların uzunluğu 72 km-ə qədərdir

Bədəninizdə 650 əzələ var, ən güclü əzələmiz də dərirdir

Nizam Göbə

NİJİN PLAZMA

İnsan orqanizmi həqiqətdə bütün mülkətlər hüceyrənin hüceyrədə yığılması, paktidə DNT molekullarında yerləşir.

HÜCEYRƏNİN MİTTOXONDİYALAR

Mittoxondiyalar hüceyrənin əsas enerji mənbəsinə təklif edir. Orqanizm üçün zəruri olan adenosin trifosfat (ATP) mütəvəziyyətdə tərtiz olunur.

HÜCEYRƏNİN MİTTOXONDİYALAR

KLARİFİKALARI Kəpənlər hüceyrəyə özünəməxsus və qüvvətli quruluşu və xüsusi zamanda hüceyrənin içində tərtiz olunan zülal və zəruri olan hüceyrənin quruluşunu tərtiz edir.

təbiiət qoyduğu qaydaları pozması, erkək insanların bir-birləri ilə cinsi əlaqələri və Avropanın kütbəyin (texniki yox mənavi cəhətdən) xalqlarının bu cür qeyri-təbii davranışlara yaşiq işiq yandırması açıq-aşkar sübut edir ki, bəşəriyyətin bir növ kimi sonuna qədər da qalmayıb.

Dinozavr dövrlərində isə belə təhlükələr yox idi. Və ona görə də o dövrlərin canlıları üçün həyat nə az, nə çox 300-400 milyon il davam etmişdi.

Nəhayət, Paleogen dövründə

HÜCEYRƏNİN MİTTOXONDİYALAR Hüceyrə və ətraf mühit arasında müddət mübadiləsinə bircəminliyin mənbəyi hüceyrənin qanı və hüceyrəyə girən mülkətlərin son yığılmasıdır. Həyatla keçirir.

HÜCEYRƏNİN MİTTOXONDİYALAR Hüceyrənin əsas enerji mənbəsinə təklif edir. Orqanizm üçün zəruri olan adenosin trifosfat (ATP) mütəvəziyyətdə tərtiz olunur.

HÜCEYRƏNİN MİTTOXONDİYALAR Kəpənlər hüceyrəyə özünəməxsus və qüvvətli quruluşu və xüsusi zamanda hüceyrənin içində tərtiz olunan zülal və zəruri olan hüceyrənin quruluşunu tərtiz edir.

artıq bugün mövcud olan sürünənləri, quşları, həşəratları, məməliləri və onların ən qabaqçılı növü olan primatların - meymunların dövrü başladı. Çünki 65 milyon bundan qabaq hansı bir dəhşətli fəlakət - deyilənə görə Yer kürəsinə nəhəng asteroidin düşməsi nəticəsində bütün nəhəng canlılar, bütün Dinozavr növləri qısa müddət ərzində məhv olmuşdur. Sanki, təbii özü

həmin ilk meymunların gələcək nümayəndələrinin ağalığı üçün yol açmışdır.

Beləliklə, ailələrin tətqiqatlarına görə meymunlar da kəsilər kimi məməlilərin davamı olaraq meydana gəlmişdir. Meymunun ilk dəfə ayağa qalxıb ikiayaqlı kimi yaşamağa başladığı dövr çox da uzun deyil. Həmişə növ dəyişikliklərinə, mutasiya məsələlərinə milyon illər sərf edən takamül nədənsə bu mərhələdə çox sürətlə plan cızıb dəyişikliklər aparmışdır. Beləliklə, birbaşa in-

sanların əcdadı olan Pitekantropolar daqiq hesablamalara görə cəmi bir milyon doqquz yüz min il qabaq peyda olmuşlar. Onları neandertalları nəzərə almasaq meymunla insan arasında bənd hesab edirik. Amma çox qarışdır ki, meymun növləri çox olsa da onların cəmi bir neçəsi insanlaşma mərhələsinə keçə bilməmişdir. Bu dövr uzaq əcdadlarımız üçün çox çətin və qorxulu dövr olmuşdur. Ona görə ki, ətrafda hələ də otla qidalanan yırtıcılar çox idi. Və indici qabaq ayaqları ilə çevrilən bu meymunlar və insanbənzərlər (pitekantropalar) addım-addım təhlükə ilə qarşılaşırdılar. Bəs onları necə bu qorxunc yürüdə qorumaq mümkün olardı? Yenidən iri gövdə olsaydı, nəmişqis və gülməli olardı. Bu zaman təbii tamamilə ağılaşmış və orijinal bir çıxış yolu seçdi. O bu aciz, gücsüz, qorxaq və ağılsız məxluqları gözələnilməyən bir hədiyyə baxdı. Bu, bir kilo yarım (1,5 kq) çəkisi və sayı bir neçə trilyon neyronlardan ibarət olan beyin adlanan ağılaşmış möcüzəvi bir orqan idi. Və təbii onu təbii ki, indi olduğuna kimi bəzi hökəmlərinin arasında deyil, zirvədə yerləşirdi.

(Ardı var)

ƏLİSA NİCAT